

**Fakultet kemijskog inženjerstva i tehnologije
Sveučilišta u Zagrebu**

Seminar 05

**KVANTITATIVNO ZNAČENJE
KEMIJSKE REAKCIJE**

dr. sc. Biserka Tkalčec

dr. sc. Lidija Furač

KVANTITATIVNO ZNAČENJE KEMIJSKE REAKCIJE

KEMIJSKA REAKCIJA

```
graph TD; A[KEMIJSKA REAKCIJA] --> B[KEMIJSKA JEDNADŽBA]; B --> C[KVANTITATIVNI ODNOSI]; C --> D["Odnosi atoma, molekula ili iona reaktanata i produkata u jednoj kemijskoj pretvorbi"];
```


KEMIJSKA JEDNADŽBA

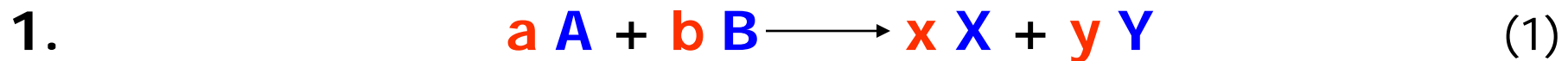
KVANTITATIVNI ODNOSI

Odnosi atoma, molekula ili iona reaktanata i produkata u jednoj kemijskoj pretvorbi

KVANTITATIVNO ZNAČENJE KEMIJSKE REAKCIJE

OPĆENITO:

ZNAČENJE IZRAZA: a jedinki reaktanta **A** spaja se sa b jedinki reaktanta **B**, tako da nastaje x jedinki produkta **X** i y jedinki produkta **Y**.

Omjer brojnosti jedinki = omjeru stehiometrijskih koeficijenata tvari koje sudjeluju u kemijskoj reakciji.

KVANTITATIVNO ZNAČENJE KEMIJSKE REAKCIJE

b)

$$N = n \times L$$

$$n(\text{A}) : n(\text{B}) : n(\text{X}) : n(\text{Y}) = a : b : x : y \quad (3)$$

Omjer količina tvari koje sudjeluju u kemijskoj reakciji jednak je **omjeru njihovih stehiometrijskih koeficijenata** u jednadžbi kemijske reakcije.

KVANTITATIVNO ZNAČENJE KEMIJSKE REAKCIJE

c) **plinovi**: $n = V^0 / V_m^0$, pri standardnim uvjetima,
 $T = 273,15 \text{ K}$ i $p = 101\,325 \text{ Pa}$

$$n = V_{(T,p)} / V_{m(T,p)}, \text{ pri zadanoj temperaturi } T \text{ i tlaku } p$$

$$V(A) : V(B) : V(X) : V(Y) = a : b : x : y \quad (4)$$

Omjer volumena plinovitih sudionika kemijske reakcije uz konstantni tlak, p , i temperaturu, T , jednak je **omjeru njihovih stehiometrijskih koeficijenata** u jednadžbi kemijske reakcije.

KVANTITATIVNO ZNAČENJE KEMIJSKE REAKCIJE

3. KEMIJSKA REAKCIJA NAPREDUJE DO:

a) nestanka svih reaktanata (svi reaktanti izreagiraju do kraja)

b) nestanka jednog od reaktanata (jedan, MJERODAVNI REAKTANT izreagira do kraja, drugi, REAKTANT(I) U SUVIŠKU izreagira(ju) djelomično)

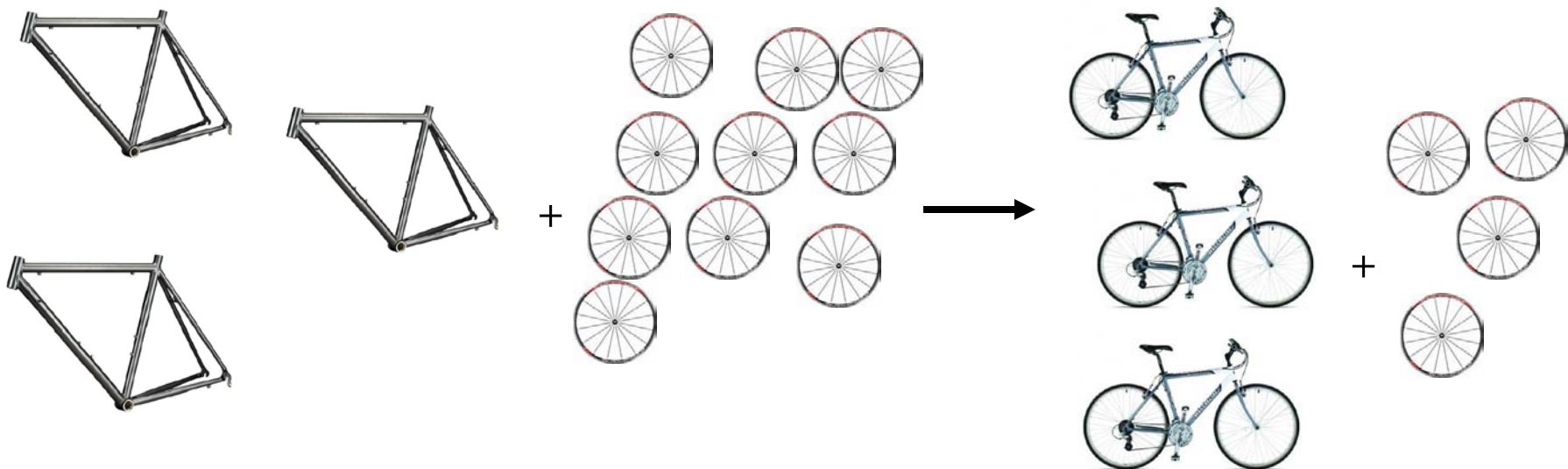
ili

c) uspostavljanja kemijske ravnoteže (reakcija se zbiva u oba smjera $\rightleftharpoons$ jednakom brzinom)

KVANTITATIVNO ZNAČENJE KEMIJSKE REAKCIJE

4. MJERODAVNI REAKTANT :

reaktant koji će se u reakciji **jedini** potpuno potrošiti !!!
(ako je $\eta = 100\%$)

3 RAME

+

10 KOTAČA

—————>

3 BICIKLA + 4 KOTAČA

mjerodavni reaktant

+

reaktant u suvišku

—————>

produkt

+

suvišak

KVANTITATIVNO ZNAČENJE KEMIJSKE REAKCIJE

5. ISKORIŠTENJE kemijske reakcije:

3. a)

$$\eta = \frac{n \text{ (produkt stvarno dobiveno)}}{n \text{ (produkt teorijski ili stehiometrijski)}} \quad (5)$$

Omjer stvarne količine (mase) nastalog produkta i količine (mase) produkta koja bi nastala da su svi reaktanti izreagirali do kraja.

n (produkt teorijski ili stehiometrijski)

RAČUNA SE IZ OMJERA MNOŽINA PRODUKATA I REAKTANATA IZ JEDNADŽBE REAKCIJE

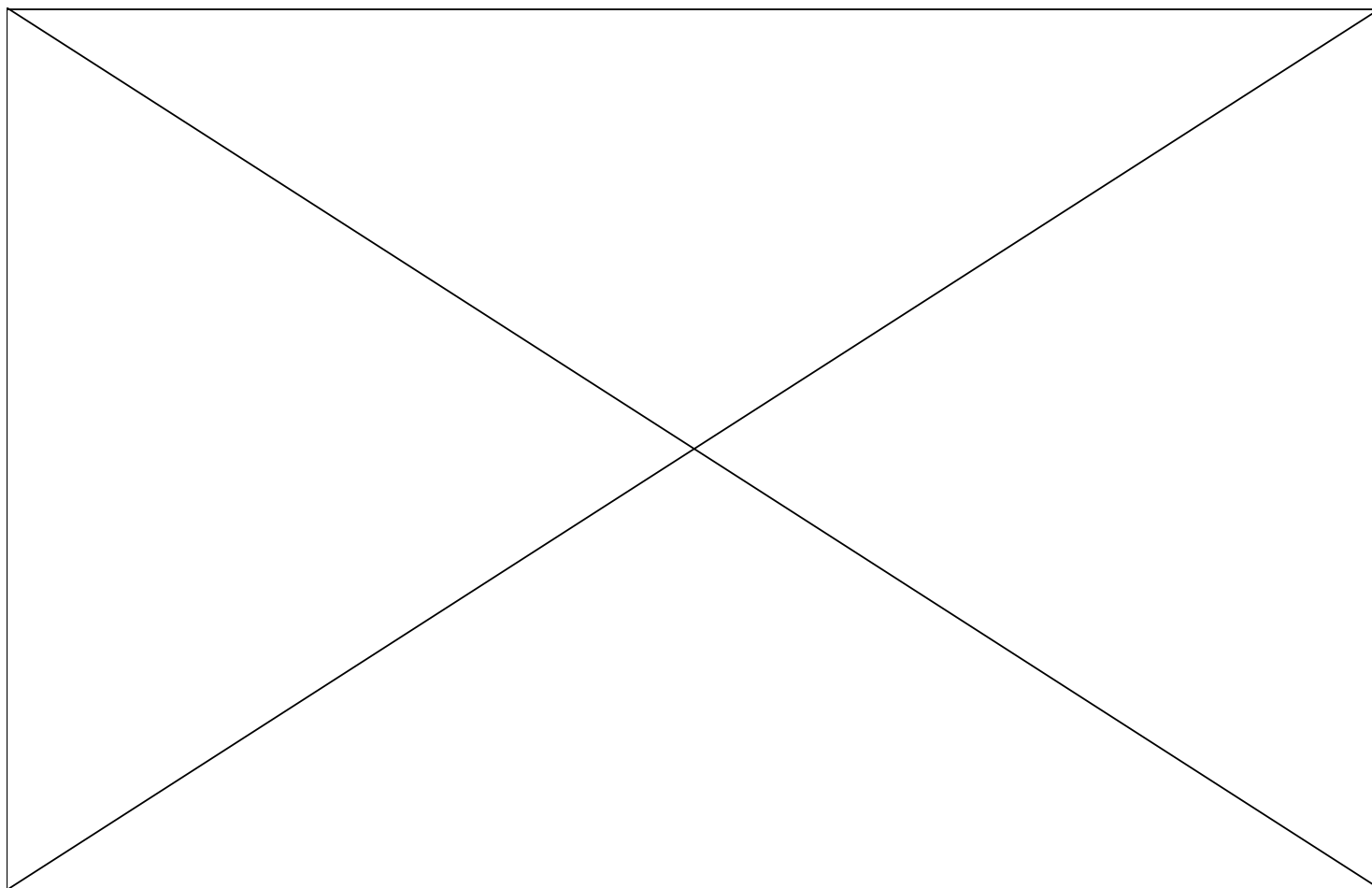
KVANTITATIVNO ZNAČENJE KEMIJSKE REAKCIJE

3. b) 6)

$$\eta = \frac{n(\text{produkt})_{\text{stvarno dobiveno}}}{n(\text{produkt})_{\text{teorijski ili stehiometrijski (prema mjer. reakt.)}}}$$

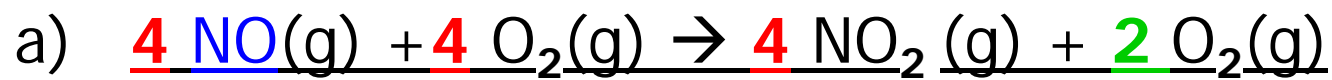
Omjer stvarne količine (mase) nastalog produkta i količine (mase) produkta koja bi nastala kada bi mjerodavni reaktant izreagirao POTPUNO (bez obzira što je njegovo iskorištenje, $\eta < 100 \%$, tj. niti mjerodavni reaktant ne izreagira do kraja).

KVANTITATIVNO ZNAČENJE KEMIJSKE REAKCIJE

KVANTITATIVNO ZNAČENJE KEMIJSKE REAKCIJE

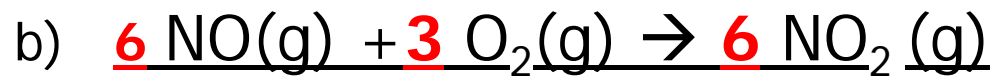
Primjer s animacije : $2 \text{NO}(\text{g}) + \text{O}_2(\text{g}) \rightarrow 2 \text{NO}_2(\text{g})$

4NO ... mjerodavni reaktant

2O_2 ... preostalo

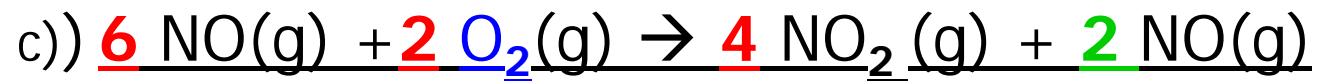
4NO_2 ... nastalo

6NO i 3O_2 su u stehiometrijskom omjeru i nastaje

6 molekula NO_2

KVANTITATIVNO ZNAČENJE KEMIJSKE REAKCIJE

O_2 ... mjerodavni reaktant

2 NO ... preostalo

4 NO_2 ... nastalo

Domaća zadaća

1. M Sikirica: Stehiometrija:

- a) poglavlje III: pročitati str. 35 – 40
- b) poglavlje V: pročitati str. 53 - 60
- c) zadatci: 3.9.; 3.14.; 3.15.; 3.21.; 3.35.; 3.37.; 3.44.

2. I. Filipović: Opća i anorganska kemija

- a) pročitati i proučiti poglavlje VIII (str. 441 – 450)

3. M. Sikirica: Stehiometrija:

- d) poglavlje V: pročitati str.61 – 64
- e) zadatci: 5.24.; 5.27.; 5.67.; 5.73.; 5.74.

4. Preporuka: M. Sikirica, Stehiometrija, 3.8.; 3.11.(nastaje FeCl_2); 3.16.; 3.17.; 3.20.; 3.27.; 3.31.; 3.38.; 5.20.; 5.21.; 5.23.; 5.35.; 5.40.; 5.41.; 5.43.; 5.47.; 5.48.; 5.52.; 5.56.; 5.58.; 5.63.; 5.65.; 5.67.; 5.70.

Domaća zadaća

Primjer: Ako se 10,00 g bakrova(II) sulfata pentahidrata otopi u vodi, a zatim pomiješa s vodenom otopinom amonijaka, $w(\text{NH}_3) = 24\%$, gustoće otopine, $\rho(\text{NH}_3)_{\text{otopina}} = 0,91 \text{ g/mL}$, nastaje otopina tetraamin bakrova(II) sulfata. Izračunajte masu dobivenog tetraamin bakrova(II) sulfata monohidrata koji iskristalizira iz otopine, ako je iskorištenje reakcije, $\eta = 85\%$. Izračunajte potreban volumen otopine amonijaka, ako je otopinu potrebno dodati u 10 %-tnom suvišku.

R: $m(\text{tetraamin bakrov(II) sulfat monohidrat}) = 8,35 \text{ g}$
 $V(\text{NH}_3)_{\text{otopina}} = 13,7 \text{ mL}$